

Hulladékcsökkentés és körkörös gazdaság

A körforgásos gazdaság koncepciójával és társadalmi hatásaival kapcsolatos ismeretek és vélemények alakulása Magyarországon

A körforgásos gazdaság fogalma

A körforgásos gazdaság a termelés és a fogyasztás olyan modellje, amely a meglévő anyagok és termékek lehető leghosszabb ideig történő megosztását, bérbeadását, újrafelhasználását, javítását, felújítását és újrahasznosítását foglalja magában. Ilyen módon meghosszabbodik a termékek élettartama, a hulladékkibocsátás pedig minimálisra csökken. Amikor pedig egy termék eléri élettartama végét, akkor az alapanyagok újrahasznosításra kerülnek, ezáltal továbbra is a gazdasági körforgásban maradnak.¹

Ez a modell élesen szemben áll a lineáris gazdaság modelljével, melynek jelszavai: „Nyerd ki!”, „Használd fel!”, „Dobd el!”.² Ebben a modellben sok termék eleve rövid élettartamra készült, könnyen helyettesíthető egy másikkal. Jellemző példa erre a divatipar, s különösen a „fast fashion” ágazat, amely hatalmas mennyiségű természeti erőforrást használ fel az alacsonyán fizetett munkások által készített olcsó ruhák előállításához, amelyeket azután a fogyasztók jellemzően csak rövid ideig viselnek, majd kidobják őket.³ Ezen gazdasági modell terjedése igen kedvezőtlenül befolyásolja a fogyasztói szokásokat: kimutatták, hogy a ruházati termékek gyártásának növekedésével párhuzamosan csökkent az egy ruhadarab fogyasztók általi viselésének átlagos száma. Az Európai Környezetvédelmi Ügynökség (EEA) becslései szerint 1996 és 2012 között az EU-ban az egy főre jutó ruhavásárlás mennyisége 40%-kal nőtt, miközben az európaiak szekrényeiben lévő ruhák 30%-át már legalább egy éve nem hordták.⁴

¹ Forrás: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/economy/20151201STO05603/circular-economy-definition-importance-and-benefits>

² Forrás: https://europapont.blog.hu/2020/04/07/korforgasos_eu_strategia

³ Forrás: Brydges, Taylor (2021). "Closing the loop on take, make, waste: Investigating circular economy practices in the Swedish fashion industry". *Journal of Cleaner Production*. 293: 126245.

⁴ Forrás: <https://www.eea.europa.eu/publications/environmental-indicator-report-2014>

A lineáris gazdaság pazarlásának szimbólumává vált néhány éve a hír, miszerint a H&M Svédországban erőműben égeti el az el nem adott ruhákat.⁵ Valójában ez még mindig egy sokkal jobb megoldás, mint amiről nemrég számoltak be a híradások: az Atacama-sivatagban évi mintegy 39 ezer tonna eladatlan fast-fashion ruha kerül lerakásra, hatalmas textildombot képezve.⁶

EU-szabályozás

A lineáris gazdasági modell veszélyeit, valamint a körforgásos gazdasági modellben rejlő lehetőségeket felismerve az Európai Bizottság először 2015-ben fogadott el egy akciótervet, mely 54 intézkedés segítségével kívánta előmozdítani a modell terjedését a következő területeken:

- Termelés
- Fogyasztás
- Hulladékkezelés
- A másodlagos nyersanyagok piacának fellendítése és a víz újrafelhasználása
- Kiemelt szektorok: műanyag, élelmiszerhulladék, kritikus nyersanyagok, építés és bontás, biomassza és biológiai alapú termékek
- Innováció, beruházások és egyéb horizontális intézkedések
- A körforgásos gazdaság irányába történő előrehaladás monitorozása

Csupán két intézkedést emelünk ki példaként az 54-ből, amelyek azt a célt szolgálják, hogy a fogyasztók tartósabb termékekhez jussanak, s ezáltal ne legyenek rákényszerítve egyes tartós fogyasztási cikkek gyakori cseréjére:

„A Bizottság a környezetbarát tervezésről szóló irányelv keretében végzett jövőbeli munkája során megfelelő módon, a különböző termékcsoportok sajátosságait figyelembe véve elő fogja mozdítani a termékek javíthatóságát, korszerűsíthetőségét, tartósságát és

⁵ Forrás: <https://g7.hu/vilag/20171124/szen-helyett-hm-ruhakat-egyet-egy-sved-eromu/>

⁶ Forrás: <https://forbes.hu/zold/chile-sivatag-ruhadomb/>

újrafeldolgozhatóságát, a körforgásos gazdaság szempontjából releváns termékjelölések kialakítása révén.”⁷

valamint

„A Bizottság a környezettudatos tervezéssel kapcsolatos munkája során kifejezetten mérlegelni fogja a tartóssággal, valamint a javítási információk és pótalkatrészek elérhetőségével kapcsolatos arányos követelmények lehetőségét, és meg fogja vizsgálni azt is, hogy az energiafogyasztást jelölő címkéken a tartósságra vonatkozó információk feltüntetése is lehetséges-e.”⁸

2019. márciusában az Európai Bizottság bejelentette, hogy az 54 tervezett akció mindegyike megvalósult, vagy megvalósulóban van. A megvalósításról szóló riport értékelése szerint a körforgásos gazdaságra vonatkozó cselekvési terv végrehajtása felgyorsította a körforgásos gazdaságra való áttérést Európában, ami pedig hozzájárult ahhoz, hogy az EU ismét a munkahelyteremtés útjára lépjen. 2016-ban a körforgásos gazdaság szempontjából releváns ágazatok több mint négy milliő munkavállalót foglalkoztattak, ami 6%-os növekedést jelent 2012-höz képest.⁹

2019-ben fogadta el a Bizottság az *Európai Zöld Megállapodást (European Green Deal)*¹⁰ amelynek fő célkitűzése az EU klímasemlegessé tétele 2050-ig. A Megállapodás több cikkelye is foglalkozik a körkörös gazdaság előmozdításával, melyek között fontos helyen szerepelt egy új cselekvési terv kidolgozása. Ezt 2020. márciusában *„A tisztább és versenyképesebb Európát szolgáló, körforgásos gazdaságra vonatkozó új cselekvési terv”* címmel el is fogadta az Európai Bizottság. Ennek első mondata drámai kontextusba helyezi tervezett cselekvéseket: *„Csak egy Föld van, de 2050-re a világ úgy fog fogyasztani, mintha három lenne”¹¹*

A terv mind a termelés, mind a fogyasztás oldaláról foglalkozik a körkörösség modelljének elősegítésével. A termelés oldalán arra helyezi a hangsúlyt, hogy a fenntarthatóság

⁷ Forrás: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:8a8ef5e8-99a0-11e5-b3b7-01aa75ed71a1.0020.02/DOC_1&format=PDF: pp.5.

⁸ Forrás: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:8a8ef5e8-99a0-11e5-b3b7-01aa75ed71a1.0020.02/DOC_1&format=PDF: pp.9.

⁹ Forrás: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_19_1480

¹⁰ Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?qid=1596443911913&uri=CELEX:52019DC0640#document2>

¹¹ Forrás: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9903b325-6388-11ea-b735-01aa75ed71a1.0003.02/DOC_1&format=PDF: pp.2.

szempontjai már a termék tervezésének fázisában érvényesüljenek. Fogyasztói oldalról pedig kiemelkedő fontosságú a tájékoztatás annak érdekében, hogy a vásárlók kellő információkkal rendelkezzenek a környezettudatos fogyasztási döntések meghozatalához.¹² Ennek megfelelően a legfontosabb konkrét intézkedési javaslatok a fenntartható termékek általánossá tételére, valamint a vásárlók alapos tájékoztatására vonatkoznak az EU-n belül.

Egyes olyan ágazatok esetében, ahol az erőforrásigény különösen magas, célzott intézkedéseket is megfogalmaz a cselekvési terv. Ezek közé tartoznak az elektronikai és infokommunikációs technológiák, az akkumulátorok és a járművek, a csomagolás, a műanyagipar, a korábban már említett textiltermékek gyártása, az építőipar, valamint az élelmiszertermelés. Mindegyik esetben a javasolt intézkedések mögött húzóó fő célok a tartósság, a hulladéktermelés minimalizálása, az újrafelhasználás, a fenntarthatóság.

Önálló fejezet foglalkozik a hulladékkibocsátás csökkentésével „*Kevesebb hulladék, több érték*” címmel. A fejezet általános javaslatokat fogalmaz meg a hulladékkezelés megelőzésére, a mérgező vegyianyagok visszaszorítására, a másodlagos nyersanyagok jól működő uniós piacának megteremtésére, valamint az EU-ból származó hulladékexport kezelésére vonatkozóan.

A cselekvési terv célkitűzéseit a 2020-2022 közötti időszak során számos jogszabály kidolgozásával tervezi a gyakorlatba átültetni az Unió. Erre válaszul az Európai Parlament átfogó szakpolitikai ajánlásokat fogadott el 2021. februárjában arról, hogyan érhető el 2050-re egy karbonsemleges, fenntartható, és teljesen körforgásos gazdaság az EU-ban. Az állásfoglalás követi a Bizottság cselekvési tervének szerkezetét, az ottani célkitűzéseket összesen 132 pontba foglalt konkrétabb célokká formálva.

Az Európai Bizottság számára tett javaslatok között szerepel sok egyéb mellett az elsődleges nyersanyagok felhasználásának csökkentésére vonatkozó kötelező célértékek, vagy a másodlagos nyersanyag-tartalomra vonatkozó kötelező célértékek és a zöld közbeszerzésre vonatkozó előírások meghatározása. Szerepet kap a hulladékgazdálkodási hierarchia¹³ is, melynek megfelelően javasolja az EP az újrahasználatra és az újrafeldolgozásra vonatkozó célértékek megbontását előbbi preferálásának elősegítése érdekében. De a fogyasztók

¹² Forrás: https://europapont.blog.hu/2020/04/07/korforgasos_eu_strategia

¹³ A hulladékhierarchia EU-s értelmezéséről ld. az Európai Parlament és a Tanács 2008/98/EK irányelvét (2008. november 19.) a hulladékokról, 4. cikk (1) bekezdés.

tájékoztatása a termékek környezeti hatásairól, tartósságáról, javíthatóságáról is több pontban megjelenik.¹⁴

Magyarországi helyzet nemzetközi összehasonlításban

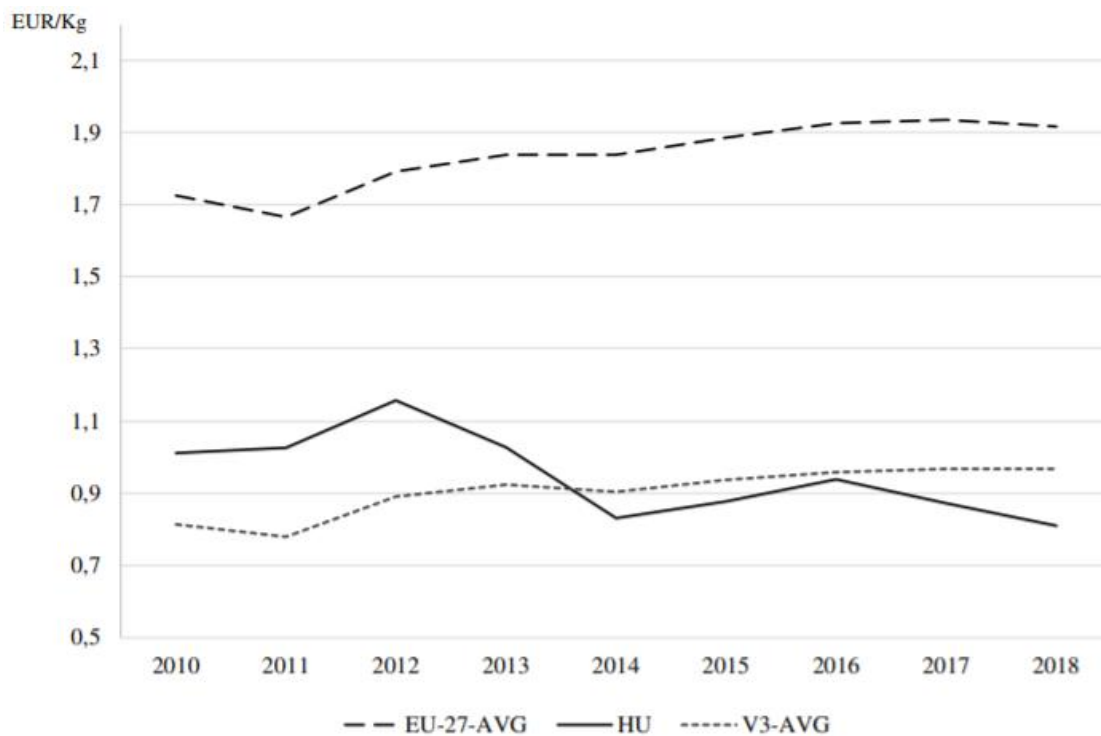
Több más EU-s országgal szemben Magyarországon még nem született átfogó stratégia, ami kijelölné a körforgásos gazdaságra való átmenethez szükséges célokat és eszközöket. Ugyanakkor az idén februárban elfogadott 2021. II. tv. „Egyes energetikai és hulladékgazdálkodási tárgyú törvények módosításáról” az első olyan törvénycsomag, amelyben többször is megjelenik a körforgásos gazdaságra való utalás.¹⁵

A „körforgásosság” mérése nem könnyű feladat, nem létezik egyetlen olyan indikátor, amely – a gazdasági fejlettség esetében GDP-hez hasonlóan – átfogóan fejezze ki egy ország állapotát. Ugyanakkor számos olyan mutató létezik, amely betekintést nyújt ennek a folyamatnak egy szeletébe. Itt csak egyetlen ilyen mutatóra térünk ki, ez pedig az ún. természetierőforrás-termelékenység, ami azt mutatja meg, hogy egységnyi anyag felhasználásával átlagosan mennyi nemzeti terméket állított elő az adott gazdaság.¹⁶ Minél magasabb ez az érték, annál kevesebb anyagi erőforrás felhasználásával éri el az adott gazdasági teljesítményt egy ország. E tekintetben Magyarország nem csak az EU átlagától marad el, hanem 2014 óta a többi visegrádi országhoz viszonyítva is gyengébb teljesítményt nyújtott. A hazai gazdaságfejlődés tehát igen erőforrásigényes volt nemzetközi összehasonlításban, ami a fenntarthatóság szempontjából nem jó hír.

¹⁴ Forrás: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0040_HU.html

¹⁵ Forrás: <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20210305/itt-a-korforgasos-gazdasag-ami-magyarorszagon-is-hamarosan-az-eletunk-reszeve-valhat-472578>

¹⁶ Forrás: Bartus Gábor (2020): Fenntartható pályán? A társadalmi-ökológiai fenntarthatóság állapota és trendjei. In.: Kolosi T., Szelényi I., Tóth I. Gy. (szerk.): Társadalmi Riport 2020. Budapest, Tárki: pp.101.

1. ábra. A természetierőforrás-termelékenység alakulása Magyarországon, az EU-tagországok és a többi visegrádi ország átlagában (EUR/kg, 2010=100)¹⁷

A körkörös gazdaság elterjedése az ún. kemény gazdasági mutatókon túl a társadalomkutatás módszereivel is mérhető. Jelen vizsgálatunkban mi is erre teszünk kísérletet a fogyasztók szemszögéből, melynek eredményeiről a második részben számolunk be. Ugyanakkor az Eurobarometer kis- és középvállalkozások (KKV) körében 2016. februárjában végzett kutatása a termelők perspektíváját is bemutatja, és nemzetközi összehasonlításra is lehetőséget nyújt.¹⁸

Egy 2016-os Eurobarometer-vizsgálat szerint Magyarországon a KKV-k 57 százaléka végzett saját állítása szerint valamilyen, a körforgásos gazdasággal kapcsolatos tevékenységet (pl. hulladék csökkentése, energiatermelés csökkentése stb.) a felmérést megelőző három évben. Ez az arány egyfelől biztató, hiszen a KKV-k többségét jelenti, ugyanakkor az EU-n belül csupán négy ország (a három balti állam és Bulgária) esetében alacsonyabb ez a mutató. Hasonlóan viszonylag kedvezőtlen a kép a tekintetben, hogy a forgalom mekkora hányadát fordították ilyen tevékenységekre a KKV-k a kutatást megelőző három esztendőben. Megint csak a három balti állam, valamint érdekes módon Finnország mellett Magyarországon volt legnagyobb az

¹⁷ Forrás: Bartus (2020): pp. 101.

¹⁸ Forrás: <https://europa.eu/eurobarometer/api/deliverable/download/file?deliverableId=55901>

aránya (86%) azoknak a kis- és középvállalkozásoknak, akik forgalmuk legfeljebb 5%-át fordították ilyen célra a korábbi három évben.

A körforgásos gazdasággal kapcsolatos tevékenységet támogató kormányzati programokról is meglehetősen kevés magyarországi KKV tud. 70%-uk nem hallott ilyen lehetőségről. Csupán hat EU-országban magasabb ez az arány. Ugyanakkor e téren nem jelentős hazánk lemaradása az Unió egészéhez képest, hiszen EU-s szinten is 63% azon kis- és középvállalkozások aránya, akik nem hallottak országukban ilyen állami programról.

A lakosság körében feltehetőleg még kevésbé ismert a körforgásos gazdaság fogalma, mint a gazdálkodások esetében, így az ezzel kapcsolatos ismeretek és attitűdök vizsgálatára konkrét tevékenységeken keresztül nyílik mód. Az alább bemutatásra kerülő kutatásunk során is így jártunk el.

A körforgásos gazdaság kialakítása szempontjából fontos ismeretek, attitűdök és vélemények Magyarországon

A háztartási hulladék termelésével kapcsolatos vélemények a társadalom különböző csoportjaiban

2021 novemberi adatfelvételünk fenntarthatósági kihívásokkal kapcsolatos kérdésére adott válaszokból kiderült, hogy a kérdezettek negyede a hulladék termelését és kezelését tartotta a legjelentősebb környezeti problémának. Ezzel összhangban a kérdezettek háromnegyede teljes mértékben egyetértett azzal az állítással, hogy összességében túl sok hulladék keletkezik a világon. Azonban a hulladékkérdést a többség távoli, „külső” problémának tartja: a világ hulladéktermeléséhez képest már kevesebben gondolják jelentős problémának Magyarország hulladéktermelését, és még kevésbé tartják súlyosnak a közvetlen környezetüket. Saját háztartása hulladéktermelését pedig már a kérdezettek kétharmada nem tartja túlzottan jelentősnek. (Korábbi kutatásainkból kiderül, hogy a hulladékkezelés problémájának megítélése hasonló a klímaváltozáshoz: utóbbi esetben is arra elsősorban a világ, kevésbé Magyarország, és még kevésbé, mint a saját problémájukra tekintenek az emberek.)

	egyáltalán nem ért egyet	inkább nem ért egyet	inkább egyetért	teljes mértékben egyetért	nem tudja
Össességében túl sok hulladék keletkezik a világon?	2	3	19	75	1
Magyarország összességében túl sok hulladékot termel?	2	6	42	46	4
Az Ön lakókörnyezetében élők túl sok hulladékot termelnek?	4	24	47	17	8
Az Ön háztartása túl sok hulladékot termel?	21	41	27	8	2

1. táblázat Mennyire ért egyet a következő állításokkal? (válaszok százalékban és 0-100-as skálán)

Legyen szó bármelyik szereplőről, a hulladéktermelést leginkább a budapestiek látják magasnak. Ugyanakkor a világ és Magyarország hulladéktermelését a kérdezettek szocio-demográfiai helyzetüktől függetlenül lényegében azonosan ítélik meg. A közvetlen környezet hulladéktermelése esetében már látunk különbségeket, a falun élők és idősebbek véleménye kedvezőbb, míg főként a fiatalok az átlaghoz képest magasabb arányban látják úgy, hogy a környezetükben túl sok hulladék keletkezik. A legjelentősebb különbségeket a saját háztartás kapcsán mutatják az adatok. Elmondásuk szerint a budapestiek, fiatalok, jó anyagi helyzetűek nagyobb arányban látják háztartásukat jelentős hulladéktermelőnek, mint a falun élők, idősebbek vagy rosszabb anyagi helyzetűek. A legjelentősebb eltérést a hulladékkezeléssel kapcsolatos ismeretek mutatják: akik jól ismerik a hulladékfeldolgozás folyamatát, azok kevesebb hulladékot termelnek.

A kérdezettek többsége – elmondása szerint – igyekszik csökkenteni az általa termelt hulladékot. Kb. minden negyedik kérdezett teljes mértékben egyetértett azzal, hogy erőfeszítéseket tesz hulladéktermelése mérséklésére, s csak 12 százalékuk vélte úgy, hogy ezért keveset, vagy semmit sem tesz. A 35 év alattiak körében legalacsonyabb a tudatos hulladékcsökkentők aránya, ezzel szemben a leginkább elkötelezettek azok, akik tájékozottnak tartják magukat a hulladékkezeléssel kapcsolatban.

	egyáltalán nem igaz	inkább nem igaz	inkább igaz	teljes mértékben igaz
összes megkérdezett	2	10	59	27

nem	férfi	2	11	62	24
	nő	2	10	57	30
lakóhely	budapesti	1	11	59	26
	városban él	2	12	58	27
	falun él	2	6	61	28
életkor	18-34 éves	2	20	60	15
	35-49 éves	2	10	63	24
	50-64 éves	2	6	54	37
	65 éves és felette	1	4	58	37
iskolai végzettség	nincs érettségije	2	10	60	25
	érettségizett	2	10	61	26
	diplomás	2	11	57	30
milyen a családja	anyagi helyzete átlagnál rosszabb	1	8	55	33
anyagi helyzete	anyagi helyzete átlagos	2	11	63	23
	anyagi helyzete átlagnál jobb	3	10	53	32
médiafogyasztás ¹⁹	proaktív közösségi	2	11	65	21
	aktív nyitott	1	9	54	34
	hagyományos befogadó	4	7	51	34
hulladékkezeléssel kapcsolatos tájékozottság ²⁰	nem tájékozott	4	21	64	10
	közepesen tájékozott	1	9	65	24
	tájékozott	1	2	52	44

2. táblázat Mennyire igaz Önre az, hogy erőfeszítéseket tesz, hogy csökkentse az Ön által termelt háztartási hulladék mennyiségét?

A kérdezettek 8 lehetőségből átlagosan 4,3 olyat választottak ki, amivel csökkentik saját háztartási hulladékuk mennyiségét. Lényegesen több, átlagosan 5,5 opciót választottak azok, akik elmondásuk szerint komoly erőfeszítéseket tesznek, hogy csökkentsék hulladéktermelésüket, illetve akik tájékozottnak tartják magukat a hulladékkezelés területén. A szocio-demográfiai helyzet szempontjából a diplomások és a jó anyagi helyzetűek említették a legtöbb hulladékcsökkentési opciót, de az idősek és budapestiek is átlag felett említettek különféle intézkedéseket. Ezzel szemben a legkevesebb opciót a – bevallásuk szerint

¹⁹ A kérdezettek három választ adhattak arra a kérdésre, hogy milyen hírforrásokból tájékozódnak leggyakrabban a napi történésekkel kapcsolatban. A válaszokból három csoportot képeztünk: 1. A **hagyományos befogadó**nak elnevezett csoport meghatározó ismertetőjegye, hogy kizárólag a hagyományos médiumokban (tévé, rádió, nyomtatott sajtó) elérhető híreket követi és nem tájékozódik az internetről. 2. Az **aktív érdeklődő** nevet kapta az a csoport, amelynek fő ismertetőjele, hogy az ide sorolódók a hagyományos források mellett rendszeresen keresnek híreket, információkat az interneten, ugyanakkor a világháló közösségi oldalain nincsenek jelen, de legalábbis tudatosan nem használják azokat fontos hírforrásként. 3. A **proaktív** közösségi halmazba azok kerültek, akik megemlítették, hogy más hagyományos és internetes források mellett a közösségi oldalakról, illetve azok segítségével is tájékozódnak, a halmaz karakterét tehát épp az új médiumok rendszeres és aktív használata határozza meg.

²⁰ A kérdezettek ötfokú skálán osztályozták, hogy mennyire érzik magukat tájékozottnak a háztartásokban keletkezett hulladék kezelésével kapcsolatban. Az 1-es és 2-es osztályzatot adott kérdezetteket a **nem tájékozott**, a 3-as osztályzatot adókat a **közepesen tájékozott**, a 4-es és 5-ös osztályzatot adott kérdezetteket a **tájékozott** kategóriába soroltuk.

másokhoz képest több hulladékot termelő – 35 év alattiak, az érettségivel nem rendelkezők, és a hulladékkezeléssel kapcsolatban tájékozatlanok említették.

A legtöbb kérdezett által említett hulladékcsökkentési mód a szelektív szeméthyűjtés, minden szocio-demográfiai csoportban ezt választották legtöbben. A hulladékpiramis legfelső szintjét, vagyis a hulladéktermelés megelőzését, szintén a kérdezettek jelentős része tartja fontosnak, 68 százalékuk igyekszik csak annyit vásárolni, amennyire valóban szüksége van. Ez különösen igaz a budapestiekre, az idősekre, diplomásokra, és akik jelentős erőfeszítéseket tesznek, hogy csökkentsék az általuk termelt hulladékot. A nejlontasakok használatát ennél kevesebb, kb. minden második kérdezett említette. Az átlagosnál nagyobb mértékben mondták a jó anyagi helyzetűek, a fiatalok, illetve akik egyébként is igyekeznek csökkenteni hulladéktermelésüket. A körforgásos gazdaság szempontjából különösen lényeges intézkedések közül a használt termékek adományozását, eladását a kérdezettek 73, az elromlott termékek megjavíttatását 59 százaléka említette. A használt termékek eladását nagyobb arányban említették a nők és a diplomások, az elromlott készülékek javítását pedig a jobb anyagi helyzetűek, a diplomások, és a városban, fővárosban élők.

		Szelektíven gyűjtöm a szemetet	Adományozok/eladok holmikat újbóli felhasználásra	Kerülöm a hulladékot azzal, hogy annyit vásárolok, amennyire szükségem van	Erőfeszítést teszek arra, hogy az elromlott készülékeket megjavíttassam	Csapvizet iszom, hogy kerüljem a PET palack használatát	Vásárláskor kerülöm a nejlontasak használatát és a túlcsomagolást	A növényi hulladékot komposztálóba teszem	Erőfeszítést teszek, hogy leállítsam a kéretlen vagy felesleges postai <i>átlagos említés</i>	
összes megkérdezett		85	73	68	59	57	54	42	37	4,1
nem	férfi	83	67	68	60	53	50	42	34	3,9
	nő	86	78	68	58	60	58	42	40	4,3
lakóhely	budapesti városban él	95	76	74	64	65	58	22	48	4,3
	falun él	84	74	70	63	57	57	38	36	4,1
		80	69	60	51	52	48	59	33	4,0
életkor	18-34 éves	80	74	60	57	57	58	29	40	3,4
	35-49 éves	85	75	63	61	58	57	43	43	4,2
	50-64 éves	87	73	69	59	60	50	47	38	4,4
	65 éves és felette	87	69	78	60	52	50	47	29	4,5
iskolai végzettség	nincs érettségije	73	56	58	50	46	39	44	26	3,4
	érettségizett	82	73	64	58	55	52	42	33	4,0
	diplomás	92	78	76	64	63	62	41	46	4,5
milyen a családja anyagi helyzete	anyagi helyzete átlagnál rosszabb	83	73	65	58	54	49	42	33	4,0
	anyagi helyzete átlagos	84	72	69	58	56	55	40	37	4,0
	anyagi helyzete átlagnál jobb	89	76	67	65	61	61	48	44	4,4
médiafogyasztás	proaktív közösségi	86	74	68	60	61	52	42	40	4,2
	aktív nyitott	85	72	72	59	55	58	42	39	4,3
	hagyományos befogadó	77	73	52	55	41	47	39	24	3,5
hulladékkezeléssel kapcsolatos tájékozottság	nem tájékozott	76	66	63	48	49	44	36	32	3,1
	közepesen tájékozott	85	74	67	61	59	54	34	36	4,2
	tájékozott	89	75	71	63	58	60	53	42	4,9
hulladékcsökkentéssel kapcsolatos attitűd	komoly erőfeszítéseket tesz, hogy csökkentse hulladékát	92	83	79	71	63	69	54	44	5,6
	igyekszik csökkenteni hulladékát	54	68	62	54	54	47	36	34	4,4
	nem tartja fontosnak, hogy csökkentse hulladékát	–	–	–	–	–	–	–	–	–

3. táblázat Az alábbi intézkedések közül melyeket alkalmazza azért, hogy csökkentse az Ön által termelt háztartási hulladékot? (válaszok százalékban)

A kérdezetteknek meg kellett nevezni, hogy melyik az a három szereplő – fontossági sorrendben – akiknek a legnagyobb felelősségük van abban, hogy kevesebb hulladék keletkezzen. Legtöbben a lakosságot, illetve a kormányt jelölték meg első helyen (30-30 százalék), három említés alapján viszont egyértelműen a lakosságot tekintik az emberek a legfontosabb szereplőnek a hulladékcsökkentés területén. A két „főszereplőnek” tehát a

fogyasztókat és a szabályozó szerepet betöltő államot tekintik, a hulladék „előállítóit”, vagyis a vállalatokat csak harmadik helyen említették, és három említés alapján is csak a kérdezettek fele jelölte meg a termelőket, kereskedőket.

		az ország kormányának	lakosságnak	vállalatoknak (termelők, kereskedők)	helyi önkormányzatoknak	hulladékkezelő vállalat(ok)nak	magánszemélyeknek	médiának	civil szervezeteknek	nem tudja
összes megkérdezett		30	30	16	7	6	4	2	0	3
<i>három említés alapján</i>		58	67	49	38	34	23	14	3	3
nem	férfi	35	27	17	6	5	4	2	0	2
	nő	26	33	15	7	6	4	2	1	5
lakóhely	budapesti	33	28	21	3	4	3	1	0	3
	városban él	31	31	17	6	6	5	2	0	2
	falun él	27	30	13	11	6	3	3	1	6
életkor	18-34 éves	30	23	13	7	10	4	4	0	4
	35-49 éves	31	26	21	6	3	6	2	1	4
	50-64 éves	29	31	18	9	4	3	1	1	5
	65 éves és felette	30	41	13	6	5	2	0	0	2
iskolai végzettség	nincs érettségije	27	28	12	12	10	4	1	2	4
	érettségizett	28	30	16	8	4	5	3	0	5
	diplomás	35	31	19	4	6	2	1	0	1
milyen a családja anyagi helyzete	anyagi helyzete átlagnál rosszabb	31	28	11	9	4	4	3	1	6
	anyagi helyzete átlagos	30	32	18	6	6	4	2	0	2
	anyagi helyzete átlagnál jobb	28	27	20	7	7	7	0	1	3
médiafogyasztás	proaktív közösségi	33	28	17	6	6	3	2	0	3
	aktív nyitott	29	32	17	6	5	5	1	1	3
	hagyományos befogadó	26	31	13	13	7	3	1	1	6
pártpreferencia	kormánypárti	18	35	17	10	6	6	3	1	2
	ellenzéki	40	25	18	7	4	3	2	1	1
	nincs pártja	29	30	15	4	7	3	1	0	7
hulladékkezeléssel kapcsolatos tájékozottság	nem tájékozott	29	26	15	7	8	4	3	0	5
	közepesen tájékozott	34	32	15	6	4	4	2	1	3
	tájékozott	28	31	19	7	6	4	2	0	1
hulladékcsökkentéssel kapcsolatos attitűd	komoly erőfeszítéseket tesz, hogy csökkentse hulladékát	30	33	15	6	6	3	1	1	4
	igyekszik csökkenteni hulladékát	30	32	16	6	4	5	2	0	2
	nem tartja fontosnak, hogy csökkentse hulladékát	32	15	21	10	11	2	4	0	3

4. táblázat Ön szerint kinek van a legnagyobb felelőssége abban, hogy kevesebb hulladék keletkezzen? (válaszok százalékban)

A kérdezettek szocio-demográfiai háttere csak kis mértékben befolyásolta a válaszokat. Az első említések esetében látható, hogy a budapestiek és a jobb anyagi helyzetűek másokhoz képest nagyobb szerepet tulajdonítanak a vállalatoknak, az idősek, illetve a hulladékkezelés területén tudatosabb kérdezettek pedig fontosabbnak tartják a lakosság szerepét. A kérdés megítélését ugyanakkor jelentősen befolyásolja a kérdezettek politikai preferenciája is, a kormánypárti szavazók másokhoz képest jóval kisebbnek, az ellenzékiek viszont sokkal jelentősebbnek tartják a kormány szerepét a hulladéktermelés csökkentésében.

A hulladékgazdálkodással kapcsolatos korábbi elemzésünkből kiderült, hogy a kérdezettek a környezeti fenntarthatóság szempontjából legjobb, illetve legolcsóbb módjainak azokat az eljárásokat tartják – sorrendben: a keletkező hulladék csökkentése, anyagában történő újrahasznosítás, a hulladék újbóli felhasználása – melyek a hulladékpiramis három felső szintjén található. Ugyanezeket a szempontokat jelölték meg első három helyen akkor is, amikor arra kérdeztünk rá, hogy mely területeken lenne szükség a legnagyobb fejlesztésre a hulladékprobléma megoldásához. Legtöbben a hulladék keletkezésének megelőzését jelölték meg első helyen olyan területként, ahol a legnagyobb fejlesztésre lenne szükség, három említés alapján viszont az újrahasznosítás szerepel az első helyen.

		A hulladék keletkezésének a megelőzése	Az értékes nyersanyagok visszanyerése, újrahasznosítás	A hulladék újbóli felhasználása	Hulladékégetés, energetikai hasznosítás	(környezetet nem veszélyeztető) Hulladéklerakók kialakítása	nem tudja
legolcsóbb	összes megkérdezett <i>három említés alapján</i>	33 75	28 70	15 70	10 45	11 26	4 4
fenntarthatóság szempontjából a legjobb	összes megkérdezett <i>három említés alapján</i>	39 81	34 89	16 84	6 25	2 7	4 4
legnagyobb fejlesztés szükséges	összes megkérdezett <i>három említés alapján</i>	34 67	27 78	14 69	9 31	8 29	8 8

5. táblázat Az öt módszer közül melyiket tartja legolcsóbbnak / a környezeti fenntarthatóság szempontjából legjobbnak / mely területeken van szükség a legnagyobb fejlesztésre? (válaszok százalékban)

A körforgásos gazdaság kialakítását befolyásoló ismeretek és attitűdök a magyar társadalomban

A körforgásos gazdaság elterjedésének egyik fontos alapja a társadalom nyitottsága. Ebből a szempontból kedvező feltételt jelent, hogy sokan felismerik, milyen problémát jelent a jelentős hulladéktermelés, és a kérdezettek többsége állította, hogy igyekszik csökkenteni az általa termelt hulladékot. Kedvezőtlen körülmény viszont, hogy a háztartásokban keletkezett hulladék mennyisége – legalábbis a kérdezettek bevallása szerint – az életkorral párhuzamosan csökken, míg a hulladék csökkentésének igénye nő. Ugyanakkor, amint azt látni fogjuk, a fiatalabbak nyitottabbak arra, hogy bizonyos termékeket használtan vegyenek, vagy kölcsönözzenek. Szintén kedvező körülményt jelent, hogy tartós fogyasztási cikkek vásárlásánál annak tartóssága jelenti a legfontosabb szempontot, de a javíthatóságát is sokan tartják szem előtt.

	összes megkérdezett	49
nem	férfi	52
	nő	47
lakóhely	budapesti	52
	városban él	50
	falun él	47
életkor	18-34 éves	51
	35-49 éves	48
	50-64 éves	48
	65 éves és felette	51
iskolai végzettség	nincs érettségije	42
	érettségizett	42
	diplomás	62
milyen a családja anyagi helyzete	anyagi helyzete átlagnál rosszabb	45
	anyagi helyzete átlagos	48
	anyagi helyzete átlagnál jobb	61
médiafogyasztás	proaktív közösségi	49
	aktív nyitott	53
	hagyományos befogadó	43
hulladékkezeléssel kapcsolatos tájékozottság	nem tájékozott	32
	közepesen tájékozott	43
	tájékozott	71
hulladékcsökkentéssel kapcsolatos attitűd	komoly erőfeszítéseket tesz, hogy csökkentse hulladékát	63
	igyekszik csökkenteni hulladékát	47
	nem tartja fontosnak, hogy csökkentse hulladékát	37

6. táblázat Tudja, mit jelent az a fogalom, hogy körkörös, vagy körforgásos gazdaság? (igen válaszok aránya)

Az adatfelvétel során minden második kérdezett mondta, hogy ismeri a körforgásos gazdaság fogalmát. A diplomások és jó anyagi helyzetűek nagyobb arányban válaszoltak a kérdésre

igennel, de az ismeretszintet mindenekelőtt a hulladékkezeléssel kapcsolatos tudatosság határozza meg. Akik jól ismerik a hulladékkezelés folyamatát, illetve komoly erőfeszítéseket tesznek a hulladékcsökkentésre, azok másokhoz képest jóval nagyobb arányban (71, illetve 63 százalék) találkoztak már a körforgásos gazdaság kifejezéssel.

A kérdezettek közel kétharmada úgy gondolja, hogy a körforgásos gazdaság megvalósításához a vállalatokra és a fogyasztókra egyaránt szükség van. 21 százalékuk szerint erre főként a vállalatoknak van lehetősége, a magánszemélyek szerepét csak a 7 százalékuk tartja kiemelkedőnek. A kérdezettek szocio-demográfiai helyzete csak kis mértékben befolyásolta a válaszokat. A vállalatok és a fogyasztók együttes szerepét azok emelték ki elsősorban, akik körében egyébként is magasabb a hulladékprobléma iránt érzékenyebbek aránya, így a diplomások, az idősek, a jó anyagi helyzetűek, továbbá akik egyébként is igyekeznek csökkenteni hulladéktermelésüket, és ismerik a hulladékfeldolgozás folyamatát.

		elsősorban a vállalatoknak van lehetősége a megvalósításra, a termelésben a felhasznált erőforrások és anyagok technológiai ciklusokban történő újrahasznosításával	a magánszemélyek által valósítható meg a fogyasztás csökkentésével és a hulladék szelektálásával, újrahasznosításával	a megvalósításhoz a gazdaság minden szereplőjének részvételére szükség van a vállalatokra és a fogyasztókra egyenként	<i>nem tudja</i>
összes megkérdezett		21	7	64	8
nem	férfi	22	9	64	5
	nő	21	5	64	10
lakóhely	budapesti	18	5	72	5
	városban él	22	8	64	5
	falun él	22	7	59	13
életkor	18-34 éves	25	10	57	8
	35-49 éves	23	10	60	7
	50-64 éves	17	4	68	11
	65 éves és felette	17	3	74	6
iskolai végzettség	nincs érettségije	28	11	45	16
	érettségizett	23	9	60	8
	diplomás	17	4	76	3
milyen a családja anyagi helyzete	anyagi helyzete átlagnál rosszabb	22	6	59	12
	anyagi helyzete átlagos	21	9	65	6
	anyagi helyzete átlagnál jobb	17	6	73	4
médiafogyasztás	proaktív közösségi	19	7	69	5
	aktív nyitott	21	7	64	8
	hagyományos befogadó	27	10	52	11
hulladékkezeléssel kapcsolatos tájékozottság	nem tájékozott	25	8	56	11
	közepesen tájékozott	22	8	63	6
	tájékozott	18	5	73	3
hulladékcökkentéssel kapcsolatos attitűd	komoly erőfeszítéseket tesz, hogy csökkentse hulladékát	15	6	73	5
	igyekszik csökkenteni hulladékát	24	7	62	7
	nem tartja fontosnak, hogy csökkentse hulladékát	22	11	57	10

7. táblázat Ön mely területeken tartja megvalósíthatónak a körkörös, vagy körforgásos gazdaságot? (válaszok százalékban)

Tartós fogyasztási cikkek vásárlásakor a kérdezettek 78 százalékának nagyon fontos szempont, 64 százalékának pedig az ára. Sokak számára fontos szempont a javíthatóság is, a körkörös gazdaság elterjedése szempontjából pedig lényeges, hogy csak kevesek számára fontos, hogy a legújabb kapható terméket vásárolja meg.

	egyáltalán nem fontos	...2...	...3...	...4...	nagyon fontos	nem tudja	0-100-as skálán
legyen tartós, a termék, amit vásárlók	2	1	6	11	78	2	91
jó ára legyen a terméknek	2	3	10	21	64	1	86
szükség esetén meg tudjam javítani, amit vásároltam	5	6	17	25	46	2	76
ne kelljen sokat vesződni a megvásárlásával	9	9	24	27	30	1	65
az előállítása során fontos szempont volt, hogy ne szennyezzék a környezetet	8	10	27	24	28	4	64
a legújabb kapható terméket veszem meg	33	19	23	16	8	1	37

8. táblázat Ha olyan háztartási cikket vesz, amelyet várhatóan legalább öt évig megtart, például egy kanapét vagy egy mosógépet, akkor az alábbi az alábbi szempontok mennyire fontosak a termék kiválasztásakor? (válaszok százalékban és 0-100-as skálán)

A kérdezettek nagy részénél tartós fogyasztási cikkek vásárlásakor fontos, bár nem kiemelkedően lényeges szempont, hogy annak előállítása során ne szennyezzék a környezetet. Ennél az opciónál minden második kérdezett adott 4-es vagy 5-ös osztályzatot, a válaszokból képzett indexpontszám 64 pont volt. A környezetvédelmi szempontokat elmondásuk szerint főleg a nők és az idősebbek tartják szem előtt, de ezúttal is a legfontosabb szempont a hulladéktermeléshez fűződő attitűd volt: akik komoly erőfeszítéseket tesznek, hogy csökkentsék hulladékuk mennyiségét sokkal fontosabbnak tartják, hogy tartós fogyasztási cikkek vásárlásánál a környezetszennyezés minimalizálása is fontos szempont legyen.

		egyáltalán nem fontos	...2...	...3...	...4...	nagyon fontos	nem tudja	0-100-as skálán
összes megkérdezett		8	10	27	24	28	4	64
nem	férfi	11	11	27	25	22	3	59
	nő	5	8	26	23	32	5	68
lakóhely	budapesti	9	9	28	29	21	4	61
	városban él	7	9	28	26	27	4	65
	falun él	10	12	24	19	32	3	63
életkor	18-34 éves	14	11	26	28	20	2	58
	35-49 éves	10	13	35	21	19	2	56
	50-64 éves	4	7	23	26	31	8	70
	65 éves és felette	3	6	19	23	44	5	76
iskolai végzettség	nincs érettségije	10	7	19	19	41	4	69
	érettségizett	7	9	28	24	27	4	64
	diplomás	8	12	28	26	23	3	61
milyen a családja anyagi helyzete	anyagi helyzete átlagnál rosszabb	11	8	24	22	31	4	64
	anyagi helyzete átlagos	6	10	30	25	26	3	65
	anyagi helyzete átlagnál jobb	10	12	21	27	25	3	62
médiafogyasztás	proaktív közösségi	9	9	27	25	27	3	63
	aktív nyitott	6	10	28	25	28	4	65
	hagyományos befogadó	8	8	21	22	38	3	69
hulladékkezeléssel kapcsolatos tájékozottság	nem tájékozott	13	13	32	20	18	4	54
	közepesen tájékozott	7	10	27	28	25	2	64
	tájékozott	5	6	23	24	37	4	71
hulladékcökkentéssel kapcsolatos attitűd	komoly erőfeszítéseket tesz, hogy csökkentse hulladékát	4	3	19	25	44	4	76
	igyekszik csökkenteni hulladékát	6	11	29	27	24	3	63
	nem tartja fontosnak, hogy csökkentse hulladékát	27	15	34	10	10	4	40

9. táblázat Ha olyan háztartási cikket vesz, amelyet várhatóan legalább öt évig megtart, mennyire tartja szem előtt a vásárlásnál, hogy a termék előállításánál fontos szempont volt, hogy ne szennyezze a környezetet? (válaszok százalékban és 0-100-as skálán)

11-féle termékkategória közül a könyveket választották legtöbben, amit biztosan vásárolnának használtan, ezt az autók, autóalkatrészek követik. Használt mobiltelefont, illetve háztartási gépeket a legkevesebben vásárolnának. A használt termékek elfogadottsága jelentős, hiszen egy kivétellel minden kategóriában meghaladja az 50 százalékot azok együttes aránya, akik biztosan vásárolnának, vagy legalábbis elképzelhetőnek tartják, hogy ilyen árut vegyenek. Többen tartózkodnak – valószínűleg rejtett műszaki hibától tartva – különféle, sokszor eleve nem túl hosszú élettartamú műszaki termékektől, illetve cipőtől, ruhától, amelyek használata „személyesebb” jellegű.

	újonnan sem vásárolnék ilyen terméket	használtan nem vásárolnék ilyen terméket	elképezhetőnek tartom, hogy vásárolnék ilyen terméket használtan	biztosan vásárolnék ilyen terméket használtan
könyvek	9	14	33	43
autó, motor, utánfutó, autó alkatrészek	11	13	37	39
kerékpár, roller	14	15	41	30
bútor, lakberendezési tárgyak	6	27	42	26
játék, hangszer	16	24	37	24
ruhák, cipők	6	39	34	22
számítástechnikai eszközök	6	32	44	18
otthoni barkács vagy műszaki eszközök	11	28	41	19
szórakoztató elektronikai eszköz	9	36	37	18
háztartási gépek	6	45	34	15
mobiltelefon és tartozékai, okosórák	9	45	30	17

10. táblázat Megvásárolná-e a következő termékeket használtan? (válaszok százalékban)

A 11-féle termékkategóriából a kérdezettek átlagosan 4,1-et választottak, amelyet talán, 2,7-et pedig, amit biztosan vásárolnának használtan. Leginkább a legfiatalabbak nyitottak, míg a legidősebbek a leginkább zárkóztak a használt termékek vásárlásával kapcsolatban, a legtöbbféle terméket pedig azok vásárolnának biztosan (3,6), akik komoly erőfeszítéseket tesznek hulladékcsökkentésük érdekében. Meglepő módon az anyagi helyzet nem befolyásolja a használt termékekhez való viszonyt, a jó anyagi helyzetűek ugyanannyiféle terméket vennének használtan, mint a rossz egzisztenciális körülmények között élők.

		újonnan sem vásárolnék ilyen terméket	használtan nem vásárolnék ilyen terméket	elképzelhetőnek tartom, hogy vásárolnék ilyen terméket használtan	biztosan vásárolnék ilyen terméket használtan
összes megkérdezett		1,0	3,2	4,1	2,7
nem	férfi	1,0	3,1	4,5	2,5
	nő	1,1	3,2	3,7	2,9
lakóhely	budapesti	1,0	3,1	4,1	2,8
	városban él	1,0	3,1	4,2	2,7
	falun él	1,2	3,2	4,0	2,6
életkor	18-34 éves	0,9	2,7	4,1	3,3
	35-49 éves	1,1	2,9	3,9	3,1
	50-64 éves	0,9	3,5	4,2	2,4
	65 éves és felette	1,2	3,8	4,2	1,8
iskolai végzettség	nincs érettségije	1,4	2,9	4,2	2,6
	érettségizett	1,0	3,3	3,9	2,7
	diplomás	0,9	3,1	4,2	2,7
milyen a családja anyagi helyzete	anyagi helyzete átlagnál rosszabb	1,2	3,1	4,0	2,7
	anyagi helyzete átlagos	0,9	3,2	4,1	2,7
	anyagi helyzete átlagnál jobb	1,1	3,2	3,9	2,7
médiafogyasztás	proaktív közösségi	0,9	3,0	4,2	2,9
	aktív nyitott	1,0	3,4	4,1	2,5
	hagyományos befogadó	1,9	3,3	3,6	2,2
hulladékkezeléssel kapcsolatos tájékozottság	nem tájékozott	1,1	3,8	3,7	2,4
	közepesen tájékozott	1,0	2,9	4,3	2,8
	tájékozott	1,0	3,1	4,1	2,8
hulladékcsökkentéssel kapcsolatos attitűd	komoly erőfeszítéseket tesz, hogy csökkentse hulladékát	1,2	2,7	3,5	3,6
	igyekszik csökkenteni hulladékát	1,0	3,3	4,4	2,3
	nem tartja fontosnak, hogy csökkentse hulladékát	0,9	3,5	3,7	3,0

11. táblázat *Megvásárolná-e a következő termékeket használtan? (említések átlaga)*

Ha csak a „biztosan vásárolnék” válaszokra fókuszálunk, úgy azt látjuk, hogy a kérdezettek 38 százaléka a felsorolt 11-féle termékből egyfélét sem venne használtan, míg 31 százalékuk legalább négyfélét is biztosan vásárolna. A legnagyobb arányban a budapestiek, a diplomások, a jó anyagi helyzetűek és a 35 évesnél fiatalabbak a nyitottak sokféle használt termék vásárlására. Az életkor hatása jelentős, annak növekedésével egyre kevesebb féle használt terméket vennének biztosan az emberek, ugyanakkor ez összefügghet az életkornak a

fogyasztási szokásokra gyakorolt általános hatásával is (vagyis az idősebbek eleve kevesebb féle terméket vásárolnak). A hulladékcsökkentéssel kapcsolatos attitűd is alakítja a nyitottságot: akik komoly erőfeszítéseket tesznek hulladéktermelésük csökkentésére, többféle terméket vennének használnak.

		egyet sem	legfeljebb háromfélét említi	legalább négyfélét említi
összes megkérdezett		38	31	31
nem	férfi	39	31	30
	nő	37	30	32
lakóhely	budapesti	33	32	36
	városban él	39	29	31
	falun él	39	33	28
életkor	18-34 éves	28	34	38
	35-49 éves	37	27	37
	50-64 éves	41	32	27
	65 éves és felette	49	32	20
iskolai végzettség	nincs érettségije	45	26	29
	érettségizett	40	31	29
	diplomás	34	33	33
milyen a családja anyagi helyzete	anyagi helyzete átlagnál rosszabb	42	27	30
	anyagi helyzete átlagos	37	32	31
	anyagi helyzete átlagnál jobb	34	32	34
médiafogyasztás	proaktív közösségi	35	32	33
	aktív nyitott	38	32	29
	hagyományos befogadó	57	18	25
hulladékkezeléssel kapcsolatos tájékozottság	nem tájékozott	36	35	29
	közepesen tájékozott	39	29	32
hulladékcsökkentéssel kapcsolatos attitűd	tájékozott	38	30	32
	komoly erőfeszítéseket tesz, hogy csökkentse hulladékát	31	27	42
	igyekszik csökkenteni hulladékát	43	31	26
	nem tartja fontosnak, hogy csökkentse hulladékát	30	36	34

12. táblázat *Hányféle használt terméket vásárolna biztosan? (válaszok százalékban)*

Minden második kérdezett vásárolt már újragyártott terméket, kölcsönzött valamilyen eszközt, esetleg lízingelt terméket. Legtöbben újragyártott terméket vásároltak már, minden szocio-demográfiai csoportban ezt az opciót választották legtöbben, és lényegében azonos arányban. Alkalmi kölcsönzéssel, vagy járműmegosztó használatával jóval kevesebben éltek, és ebben az esetben már jelentősek a csoportok közötti különbségek, aminek fő oka az egyes csoportokra jellemző eltérő életstílus, illetve fogyasztási szokások. Az alkalmi kölcsönzés vagy járműmegosztó használata inkább a fővárosban élőkre, a fiatalokra, a férfiakra, a magasan kvalifikáltakra jellemző.

A szocio-demográfiai sajátosságoknál is fontosabb azonban a hulladékcsökkentéssel kapcsolatos attitűd: akik többféle terméket vennének használtan, akik intenzíven próbálják csökkenteni hulladékukat és ismerik annak feldolgozási módját, mindhárom opciót nagyobb arányban választották másokhoz képest.

		újragyártott terméket vásárolt	valamilyen terméket, eszközt, tárgyat egy alkalomra kölcsönzött, járműmegosztót használt	terméket lízingelt vagy bérelt annak megvásárlása helyett	legalább egyet említ
összes megkérdezett		39	21	5	53
nem	férfi	44	26	5	62
	nő	35	18	6	45
lakóhely	budapesti városban él	43	29	3	56
	falun él	41	21	6	54
		34	18	6	49
életkor	18-34 éves	40	27	7	57
	35-49 éves	39	24	5	54
	50-64 éves	35	16	4	47
	65 éves és felette	43	16	4	52
iskolai végzettség	nincs érettségije	37	10	5	49
	érettségizett	38	18	5	49
	diplomás	41	30	6	59
milyen a családja anyagi helyzete	anyagi helyzete átlagnál rosszabb	38	17	3	49
	anyagi helyzete átlagos	41	22	6	55
	anyagi helyzete átlagnál jobb	39	30	6	56
médiafogyasztás	proaktív közösségi	42	23	4	53
	aktív nyitott	40	22	7	56
	hagyományos befogadó	34	16	7	47
hulladékkezeléssel kapcsolatos tájékozottság	nem tájékozott	25	20	4	41
	közepesen tájékozott	42	21	5	55
	tájékozott	47	23	5	60
hulladékcsökkentéssel kapcsolatos attitűd	komoly erőfeszítéseket tesz, hogy csökkentse hulladékát	51	24	7	62
	igyekszik csökkenteni hulladékát	36	22	4	51
	nem tartja fontosnak, hogy csökkentse hulladékát	30	15	9	47
használt termékek vásárlásával kapcsolatos attitűd	biztosan nem vásárolna használt terméket	33	16	6	47
	legfeljebb háromféle típusú terméket vásárolna használtan	37	17	3	49
	legalább négyféle típusú terméket vásárolna használtan	50	32	7	64

13. táblázat Egyre több alternatíva kínálkozik új termékek vásárlása helyett. Ön megtette már az alábbiak valamelyikét? (válaszok százalékban)

Azoktól, akik a három fenti opció egyikét sem jelölték meg, megkérdeztük, miért nem éltek még ezekkel a lehetőségekkel. Legtöbben azért, mert ilyen lehetőségek nem állnak rendelkezésükre, ezt az átlag feletti arányban említették azok, akik egyébként igyekeznek csökkenteni hulladéktermelésüket, illetve nyitottak a használt termékek vásárlása iránt. Szintén jelentős azok aránya, akik még nem hallottak újragyártott termékekről. E két választ adók minden bizonnyal meggyőzhetőek lennének, hogy éljenek ezekkel a lehetőségekkel.

A többiek jellemzően inkább elutasítóak. A három lehetőség egyikével sem élők negyede például bevallottan jobban szereti az új termékeket, 15 százalékuk pedig nem bízik az újragyártott termékek minőségében. Miközben azt láttuk, hogy a diplomások, jó anyagi helyzetűek másokhoz képest nagyobb arányban nyitottak a hulladékcsökkentés irányába, úgy az új termékeket preferálók, illetve az újragyártott termékekkel szemben bizalmatlanok aránya is jelentősebb e csoportokban.

		ez a lehetőség nem áll rendelkezésre a környezetemben	jobban szeretem az új terméket	sohasem hallottam még újragyártott termékekről	úgy gondolom, hogy az ár nem előnyös az új termék vásárlásával összehasonlítva	nem bízik az újragyártott termékek minőségében	úgy gondolom, hogy az újragyártott termékek kinézete ódivatú	egyéb	nem tudja
összes megkérdezett		40	25	22	15	15	1	3	11
nem	férfi	42	29	21	16	19	1	3	11
	nő	39	22	22	15	12	1	3	12
lakóhely	budapesti városban él	22	19	32	25	17	1	8	7
	falun él	41	30	20	15	16	0	3	10
		47	20	20	11	11	1	1	16
életkor	18-34 éves	38	21	23	12	12	1	1	17
	35-49 éves	40	27	30	16	10	0	5	9
	50-64 éves	41	17	18	15	15	1	2	15
	65 éves és felette	41	32	14	17	23	0	4	6
iskolai végzettség	nincs érettségije	37	24	14	15	8	0	2	18
	érettségizett	42	26	18	13	13	1	2	12
	diplomás	39	25	30	19	21	1	4	6
milyen a családja anyagi helyzete	anyagi helyzete átlagnál rosszabb	39	22	16	13	11	0	6	16
	anyagi helyzete átlagos	40	25	22	17	16	1	1	9
	anyagi helyzete átlagnál jobb	43	28	36	13	19	1	4	6
médiafogyasztás	proaktív közösségi	44	22	27	13	18	1	3	8
	aktív nyitott	39	30	17	17	15	1	3	10
	hagyományos befogadó	32	22	14	16	6	0	3	18
hulladékkezeléssel kapcsolatos tájékozottság	nem tájékozott	36	30	25	14	20	1	2	10
	közepesen tájékozott	42	22	22	16	12	0	2	12
	tájékozott	43	26	19	15	15	0	6	7
hulladékcsökkentéssel kapcsolatos attitűd	komoly erőfeszítéseket tesz, hogy csökkentse hulladékát	40	19	23	11	11	0	7	13
	igyekszik csökkenteni hulladékát	45	24	20	16	15	0	2	10
	nem tartja fontosnak, hogy csökkentse hulladékát	18	41	31	19	21	2	2	8
használt termékek vásárlásával kapcsolatos attitűd	biztosan nem vásárolna használt terméket	37	27	20	13	16	0	1	14
	legfeljebb háromféle típusú terméket vásárolna használtan	33	31	20	22	18	2	5	8
	legalább négyféle típusú terméket vásárolna használtan	55	13	27	10	9	0	4	10

14. táblázat Mik akadályozzák meg Önt abban, hogy éljen ezekkel a lehetőségekkel? (válaszok százalékban)